

100 ÅR

1912 - 2012

Oppland fylkeskommune - Kulturarvenheten
Postboks 988
2626 LILLEHAMMER

SAKSBEHANDLER
Live Johannessen

VÅR REF.
12/01029-6

ARK. P - Plansaker

121 Dovre kom. - Op

DERES REF.

INNVALGSTELEFON

982 02 773

DERES DATO

VÅR DATO

15.08.2012

TELEFAKS

+47 22 94 04 04

postmottak@ra.no

www.riksantikvaren.no

OPPLAND FYLKESKOMMUNE	
201103921-31	Saksbeh. KAE
20/8-12	Kopi
L19	U.O. §

Einbugga kraftverk - Forhold til middelalderkirkegård 136554, kirkested 85018 og St. Olavskilden 136552 - Riksantikvarens merknader

Vi viser til brev fra Oppland fylkeskommune datert 3.5.2012 og en rekke oversendelser av rapporter og visualiseringer, samt befaring på stedet den 9.7.2012 vedrørende søknad om konsesjon for bygging av Einbugga kraftverk i Dovre kommune. For nærmere redegjørelse for saken vises til Oppland fylkeskommunes uttalelser datert 19.11.2008 og 8.5.2012.

Oppland fylkeskommune har bedt om Riksantikvarens uttalelse i saken da planlagt rørgatetrase og kraftstasjon kommer nær den middelalderske kirkegården og kirkestedet på Bergseng (id. 136554, 85018), samt St. Olavskilden (id. 136552).

Riksantikvaren vil med dette gi en **foreløpig** uttalelse vedrørende de forvaltningsområdene hvor direktoratet har ansvar som fagmyndighet. I dette tilfellet gjelder det et middelaldersk kirkested, automatisk fredet i medhold av lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 (kml) § 4 første ledd pkt. a og j, i tillegg til en hellig kilde. I henhold til kml § 8 fjerde ledd skal det, i forbindelse med behandlingen av reguleringsplan, tas stilling til om det kan gis tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner som blir berørt av planen. Riksantikvaren er i henhold til forskrift om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminnelovens § 1 nr. 1 rette myndighet til å fatte avgjørelse i slike saker.

Riksantikvaren uttaler seg her **kun** som kulturminnemyndighet for automatisk fredet kirkested fra middelalderen etter kml §§ 8 og 9.

Kirkesteder fra middelalderen

Kirkene er ofte plassert på sentrale og framtrедende steder i landskapet og bevisst formet som landemerker. Kirka har ofte sterk betydning som identitetssymbol i lokalsamfunnet. De middelalderske kirkestedene ligger ofte i landskap med lang tradisjon som bosettingssted, og som religiøst og sosialt samlingssted. Mange forskjellige kulturminner fra ulike tidsperioder finnes derfor vanligvis i disse kirkenes nærmeste omgivelser. Sammen avspeiler disse kulturminnene en mer enn 1000-årig tradisjon og utvikling av tro og samfunn. Kirka, kirkegården og enkeltelementene i de nærmeste omgivelsene har ofte stor verdi hver for seg som kulturminner, og samlet som kulturmiljø. Ved utbyggingsplaner i områder med fredet kirke/kirketuft/kirkegård er Riksantikvarens generelle politikk derfor at sakene må vurderes i lys av en helhetlig miljøvurdering, der ikke minst den fredete kirkegård legger føringer for hva som kan aksepteres av utbygging.

Kirkestedet ved Bergseng

I kulturminnedatabasen Askeladden ligger den middelalderske kirkegården og kirkestedet inne med to ulike id. nummer. Årsaken til det er at den er registrert i to ulike omganger og at vi pr. dags dato ikke har nøyaktig lokalisering. Id. nummer 85018 er et punkt satt når man har uavklart lokalisering, id. nummer 136554 er lagt inn av Oppland fylkeskommune og er basert på funnopplysninger fra Hans Bergseng om at de gjennom årene hadde pløyd opp store mengder bein nederst på jordet vest for Bergseng. Beinfunnene har opphørt nå. Det ble også gjort funn av en stein med innhugget Olavskors på jordet. Denne er flyttet til nye Dovre kirke. Det er også gjort funn av mynt under pløying.

Norsk institutt for kulturminneforskning har på oppdrag fra Riksantikvaren foretatt en kildegjennomgang av de middelalderske kirkestedene i Oppland og i følge deres gjennomgang av kildene vet vi følgende om kirkestedet ved Bergseng:

«Nåværende kirke står på (gnr. 45) Svendsgard, og kirkestedet er flyttet dit fra (40) Bergseng om lag 800 skritt nord for nåværende kirke (NG 12). Den ble reist av almuen 1740 og kalt Sions kirke (Hiorthøy 1786:3). "Da Tomten til et Fæehuus [på Svensgård] for nogen Tid siden skulle ryddes, fandtes adskillige store Menneskebeen, og paa den gamle Kirkegaard, som endnu er tilsyne, fandtes et Laarbeen, saa stort, at naar en fuldkommen voksen Karl satte det paa Jorden, rakte samme ham til Bæltet" (Hiorthøy 1786:5, jfr. Schøning I:29). I tillegg refererte Schøning (I:29) en tradisjon om funn av gamle Begravelser da gårdshusene på bruket (gnr. 42/1) Nørstegård under Bjørnsgård før 1775 ble flyttet lenger ned i dalsiden. Etter dette ble det i samme område funnet 3 gamle gullringer. Trolig refererer funnene på Svensgård og Nørstegård til et førkristent gravfelt som kan ha ligget bortover i midtlia der de tunene tidligere lå (jfr NG 12). Dovre er opprinnelig gårdsnavn, og utfra lokaltopografi, gårdsgrenseløp og navnetyper har denne gården trolig bestått av (dagens gnr. 39) Schjellstad, Bergseng, (41) Hovde, (42) Bjørnsgård, (43) Engelsgård, (44) Torsteingård, Svendsgard, (46) Ekre og (47) Andgard (jfr. NG 1). Et bruk av Svendsgard heter (45/7) Kirkestuen (NG 7). På 1570-tallet lå en større skyldpart (2 huder) i Skellestادت til mensa ved Lesja hovedkirke (St. 173), en indikasjon på et tidligere prestebol til Dovre kirke. At Skielstad 1668 og 1723 lå som underbruk til Lesja prestegård og fra 1860 har vært prestegård til Dovre kirke (NG 7, 24) nærmest bekrefter dette. "Nedst i prestegardsjordan her er det ei kjelde som det er helsebot i. Dei har henta vatn der åt sjuke folk. Det er ei Sant-Ola-kjelde, og ho ligg ved nordenden av den gamle kyrkjegarden ved Bergseng" (Grimstad 1948:142)»

St. Olavskilden det her refereres til har id. 136552 og ligger tett inntil kirkestedet/kirkegården.

Riksantikvarens vurdering og merknader

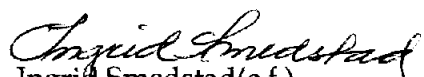
Riksantikvaren kan ikke se at tiltaket er utilbørlig skjemmende på det middelalderske kirkestedet og St. Olavskilden, jf. kml § 3 da tiltaket ligger i så pass stor avstand og med en stor høydeforskjell i forhold til plassering av kraftstasjonen. Vi vil imidlertid gjøre oppmerksom på at kirkestedet/kirkegården med kirketuft ikke er nøyaktig lokalisert og at det derfor hersker noe tvil om plassering. Dersom Oppland fylkeskommune under sine registreringer skulle komme i berøring med det middelalderske kirkestedet, så er Riksantikvaren rett myndighet til å vurdere hvorvidt det kan gjøres ytterligere tiltak i området, det samme gjelder for andre automatisk fredete kulturminner som blir registrert.

Dersom det skulle viser seg at antatt lokalisering av kirkestedet ikke stemmer overens med den utstrekning som Oppland fylkeskommune har lagt inn i Askeladden, så må Riksantikvaren foreta en ny vurdering av saken. Det er derfor viktig å ta med seg i det videre arbeidet at Riksantikvaren ikke kommer til å gi tillatelse til tiltak som er ment å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme det middelalderske kirkestedet med tilhørende sikringssone, jf. kml § 3. Det er derfor viktig at de nye tiltakene i

konsesjonssøknaden i tilstrekkelig grad tar hensyn til det middelalderske kirkestedet både når det gjelder plassering og utforming.

Riksantikvaren vil først kunne komme med en endelig uttalelse til konsesjonen når Oppland fylkeskommune har foretatt registreringer etter kml. § 9 og endelig konsesjonsforslag legges frem.

Vennlig hilsen

Ingrid Smedstad(e.f.)
seksjonssjef

Live Johannessen